

Dariusz Magierek

ORCID: 0000-0002-7835-3282

Politechnika Koszalińska

Tomasz Hoffmann

ORCID: 0000-0001-8423-8670

Pomorska Szkoła Wyższa

Filozofia bezpieczeństwa a działalność służb mundurowych w wymiarze poprawy bezpieczeństwa

Streszczenie

Artykuł podejmuje problematykę filozofii bezpieczeństwa w kontekście działalności Policji na rzecz poprawy bezpieczeństwa. Przedstawione zostały zdaniem autora najważniejsze poglądy wybranych filozofów w kwestii bezpieczeństwa, a także scharakteryzowano najbardziej ciekawe programy profilaktyczne z zakresu poprawy bezpieczeństwa realizowane przez Policję.

Słowa kluczowe: filozofia, bezpieczeństwo, Policja

Wprowadzenie

Poglądy na temat filozofii bezpieczeństwa zawarte w dziejach filozoficznych mają rozległą tradycję. Przedstawiciele poszczególnych nurtów filozoficznych posiadali liczne pomysły na tematy takie jak: suwerenność, autarkia, samostanowienie czy niezależność. Owe poglądy zmieniały się z biegiem wieków, stąd ukształtowała się ontologia, gnoseologia i prakseologia bezpieczeństwa. Poszczególni przedstawiciele filozofii zastanawiali się nad rolą i znaczeniem bezpieczeństwa, przyczynami funkcjonowania systemu społecznego, definiowali wojny i pokój w kontekście bezpieczeństwa, starali się wskazać, iż zarówno wojna, jak i pokój stanowią dwie zasadnicze formy sprawowania bezpieczeństwa. Wypracowane przez nich opinie i przekonania wrosły w filozofię działania niektórych organizacji czy służb funkcjonujących w dzisiejszych czasach.

Przedmiotem niniejszego artykułu uczyniono filozofię działania Policji jako formacji mającej za zadanie ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego z szczególnym uwypukleniem filozofii wybranych programów i strategii prewencyjnych, których celem jest minimalizowanie czynów kryminalnych dokonywanych przez nieletnich.

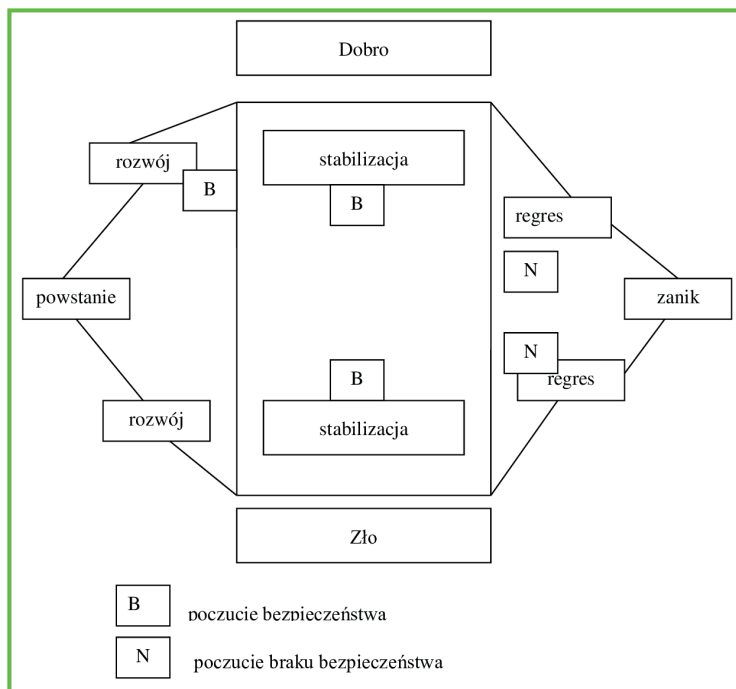
1. Bezpieczeństwo w wybranych poglądach filozoficznych

Analiza poszczególnych poglądów filozofów na naturę i znaczenie bezpieczeństwa pozwala na próbę zdefiniowania filozofii bezpieczeństwa poprzez wskazanie, iż stanowi ona zbiór poglądów i metod działania systemów bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo odnoszone jest do rodzaju istnienia – formy. Obok form tzw. bezpiecznych występują inne niebezpieczne. Ponadto obok progresywnych także regresywne.

W innym znaczeniu można wyróżnić takie stany bezpieczeństwa jak narodziny, trwanie i gnicie (rozkład)¹. Między nimi można jeszcze wyróżnić tzw. stabilizację. W związku z tym można przyjąć, że o niebezpieczeństwie nie można z naukowego punktu widzenia orzekać w stosunku do czegoś, co nie istnieje w jakiejś określonej formie. Z kolei o każdej formie można orzec, czy jest ona bezpieczna czy też niebezpieczna. O niebezpieczeństwie mówi i pisze się w literaturze jako o gniciu, degradacji, rozpadzie. Niebezpieczeństwo jako przeciwieństwo bezpieczeństwa nie zapewnia trwania, a także doskonalenia się. Aby rozróżnić bezpieczeństwo od niebezpieczeństwa, można posłużyć się poniższym rysunkiem.

---

¹ T. Ślipko, *Granice życia. Dylematy współczesnej bioetyki*, Warszawa 1988, s. 10-12.

Rysunek 1. Bezpieczeństwo i poczucie braku bezpieczeństwa jako przedmiot filozofii bezpieczeństwa

Źródło: J. Świniarski, W. Chojnacki, *Filozofia bezpieczeństwa*, Podręcznik Akademicki, Warszawa 2004, s. 14.

Jak już wspomniano na przestrzeni wieków, liczni filozofowie posiadali odmienne poglądy na tematy związane z bezpieczeństwem. W czasach starożytnych można wyróżnić np. Heraklita, który uważał, że wojna i pokój stanowią dwa ściśle powiązane ze sobą przeciwieństwa, a ich walka ma doprowadzić do harmonijnego społeczeństwa złożonego z niewolników, ludzi wolnych i władców. Filozof ten twierdził, że przyroda jest zmienna, obrazem rzeczywistości jest rzeka, która płynie, podobnie jak wszystko w niej płynie. Heraklit uważał także, że nie ma rzeczy o stałych własnościach. Wprowadzona przez niego teoria wariabilizmu statuowała aksjomat dotyczący braku rzeczy stałych. Dla filozofa pokój i wojna były przeciwstawnymi i zarazem w pewien sposób powiązanymi przeciwieństwami, które miały doprowadzić do rozwoju harmonijnego społeczeństwa złożonego z ludzi wolnych

i niewolników². Filozof ten twierdził, że wojna jest środkiem rozstrzygnięcia konfliktów i zdobywania niewolników dla funkcjonowania całego państwa.

Hippiasz z Elidy miał odmienne poglądy niż Heraklit. Uważał, że główną przyczyną wojen jest istnienie podzielonych przez granice państw. Wyeliminowanie wojen byłoby możliwe poprzez zniesienie granic i przyznanie każdemu człowiekowi prawa do obywatelstwa światowego. Znaczący wkład w rozwój filozofii bezpieczeństwa miał Sokrates, który cenił sobie takie wartości jak honor, wolność, wiara, niepodległość czy ratowanie życia drugiemu człowiekowi.

Rozważania dotyczące bezpieczeństwa znajdziemy również w poglądach Platona. Filozof podejmował rozważania dotyczące genezy wojny i pokoju. Twierdził, że do najważniejszych konfliktów zaliczyć należy naruszenie porządku ustanowionego w świecie i człowieku, nieprzestrzeganie zasad sprawiedliwości i norm moralnych. Uwagę zwracał na staranne wykształcenie strażników pokoju, którzy, mając odpowiedni system wartości, są w stanie rozwijać sztukę wojenną, a tym samym budować odpowiednią armię. Platon wniósł wiele cennych myśli i rozważań dotyczących budowania współczesnych systemów bezpieczeństwa³.

Kolejnym filozofem podejmującym kwestie systemów bezpieczeństwa czy mówiąc ogólnie bezpieczeństwa, był Arystoteles – osoba o wszechstronna, interesująca się etyką, szczęściem czy sprawami związanymi z bezpieczeństwem. Dokonał on szczegółowej charakterystyki instytucji, które odpowiedzialne są za funkcjonowanie państwa, w tym jego bezpieczeństwo. Filozof sądził, że każde państwo powinno być na tyle bogate, aby mogło się chronić przed jakąkolwiek napaścią, z dostępem do morza i floty wojennej. Miasta powinny być bezpieczne, trudne do zdobycia i dające możliwość do obrony przed agresorem. Celem każdej wojny według Arystotelesa jest osiągnięcie pokoju, który daje rozwój i spokój ludziom i państwu. Arystoteles co prawda nie pisał wprost o rodzajach wojen, ale analiza jego tekstów może prowadzić do stwierdzenia, iż istnieją państwa wojownicze, które napadają na inne, usiłując je zniewolić – takie wojny w obronie niepodległości można uznać za właściwe⁴.

² W. Rechlewicz, *Elementy filozofii bezpieczeństwa z perspektywy historii filozofii i polityki*, Warszawa 2012, s. 20-35.

³ W. Pokruszyński, *Filozofia bezpieczeństwa*, Józefów 2013, s. 27-29,

⁴ W. Rechlewicz, *Elementy filozofii bezpiecz...*, op. cit., s. 35-45.

Św. Augustyn jest filozofem, który zamyka starożytność, aczkolwiek jego poglądy odcisnęły piętno na średniowieczu. Twierdził on, że pokój jest pewną uporządkowaną zgodą poszczególnych składników tworzących jakąś całość, z kolei wojna jest czymś zupełnie przeciwnym. Problem wojny i pokoju miał u św. Augustyna wymiar doczesny oraz wieczny. Również jego poglądy na państwo koncentrują się wokół państwa z mądrym władcą, który winien jednak kochać bardziej Boga, aniżeli państwo ziemskie, by w ten sposób pomnażać dobra na ziemi. Władza świecka jest zatem podporządkowana władzy cesarskiej. Dobro i zło są traktowane przez filozofa jako dar pochodzący od Boga⁵.

Okres średniowiecza i poglądów filozoficznych to przede wszystkim kazania Świątego Tomasza z Akwinu. Jego koncepcje filozoficzne można podzielić na te poświęcone teologii, dysputy akademickie oraz komentarze. W kwestii bezpieczeństwa św. Tomasz z Akwinu koncentrował się na wojnach, państwie i społeczności.

Filozof uważał, że społeczność w państwie powinna być dobrze zorganizowana, władca mądry i roztropny, a każdy mieszkaniec powinien cechować się męstwem wojennym oraz domowym. Wojna według niego może toczyć się dla pokoju społeczeństwa i może mieć charakter słuszny i niesłuszny. Za słuszną wojnę uznaje się tę, która ma na celu obronę dobra społeczeństwa. Z kolei wojna niesłuszna jest jej przeciwieństwem. Mimo tego najwyższą wartością dla św. Tomasza był pokój, który według niego był dobrem w samym sobie⁶.

Innym znanym filozofem podejmującym sprawy bezpieczeństwa w średniowieczu był Thomas Hobbes. Sądził on, że państwo nie jest tworem naturalnym tylko ma charakter sztuczny, powstaje na skutek umowy społecznej lub zwykłej przemocy. W poglądach T. Hobbesa można znaleźć wiele odniesień do dzisiejszych czasów, takich jak: teoria państwa, prawo międzynarodowe, polityka, problem wojen i pokoju, inne zagadnienia bezpieczeństwa. Wojna jest zawsze złem rodzącym wiele krzywd i cierpień, a pokój i bezpieczeństwo dają możliwość rozwoju jednostce i państwa.

---

⁵ J. Świniarski, W. Chojnacki, *Filozofia bezpieczeństwa*, op. cit., s. 20-24

⁶ W. Pokruszyński, *Filozofia bezpieczeństwa*, op. cit., s. 37-40.

Kolejnym znanym filozofem, który wypowiadał się w kwestii bezpieczeństwa był żyjący w Oświeceniu Baruch Spinoza. Wydał on między innymi *Traktat filozoficzno-polityczny*, w którym poddał krytyce Biblię oraz naukę o państwie, mimo tego w swoich rozważaniach nawiązywał do państwa i twierdził, że najbardziej pewne jest państwo oparte na zasadach praworządności, w którym jednostka ma zapewnione bezpieczeństwo. Człowiek, żyjąc w społeczeństwie, musi zrezygnować z władzy prywatnej i używania siły w zamian za opiekę i pomoc państwa. Problemy bezpieczeństwa były przez niego rozpatrywane w dość szerokim kontekście, dążąc do wolności, równości i sprawiedliwości i zapewnienia poczucia bezpieczeństwa.

W tym samym okresie w kwestiach bezpieczeństwa wypowiedział się John Locke, autor wielu dzieł filozoficznych⁷. Filozof uważał, że podstawą porządku społecznego jest własność prywatna, a państwo zostało ustanowione do jego obrony. Jednym słowem, to zadaniem państwa jest stworzenie odpowiednich warunków bezpieczeństwa zarówno dla jednostki, jak i narodu jako całości. John Locke upatrywał zależność bezpieczeństwa obywateli i państwa od poprawnych stosunków społecznych i międzypaństwowych.

Sądził on, że człowiek otrzymuje szczęścia, które jest swego rodzaju szeroko pojętym bezpieczeństwem bez wojen, głodu i cierpienia. Państwo z kolei może zawdzięczać bezpieczeństwo wybranym mężom stanu, czyli ludziom odważnym i zarazem mądrym, którzy w imię celów państwowych mogą poświęcić swoje życie. W koncepcjach bezpieczeństwa J. Locke do rzeczy słusznych zaliczał takie wartości jak: przyjaźń, sprawiedliwość, miłość do drugiego człowieka, prawdę, męstwo itp.⁸

Innym znanym filozofem rozważającym nad problematyką bezpieczeństwa był Dawid Hume. Uważał on, że natura dla człowieka okazała się okrutna, bowiem obciążyla go licznymi potrzebami i pragnieniami, które musi on zaspokoić, a jednocześnie dała mu niezbyt liczne instrumenty, aby mógł to realizować. Mimo tego człowiek staje się bardziej bezpieczny, dzieląc swoje obowiązki z innymi. Filozof uważa, że człowiek jest najmniej bezpieczny, gdy ze względu na niewystarczającą ilość dóbr zaczyna o nie walczyć, stając się jednocześnie egoistyczny i chciwy co powoduje że gwałci prawa i sprawiedliwość moralną

⁷ Między innymi *Dwa Traktaty o Rządzie, List do Tolerancji*.

⁸ J. Bukowski, *Zarys filozofii spotkania*, Kraków 1997, s. 21-32.

Spośród kolejnych czołowych filozofów tego okresu można wymienić Franciszka Aroueta (Voltera), Denisa Diderota i Jeana Rousseau'a. Wolter uważał, że podstawę bezpieczeństwa stanowi sprawne państwo. D. Diderot w swoich utworach potępiał wojny wyniszczające gospodarkę, handel itp. Sprzeciwiał się wciąganiu obywateli do wojska itp. J. J. Rousseau uważał, że wojny nie wnoszą niczego dobrego w rozwój państwa, bowiem, jak pokazuje historia, potrafią je zniszczyć⁹. Znaczny wkład w filozofię bezpieczeństwa mieli Immanuel Kant i Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Kant potępiał wszelki imperializm, proponował rozwiązanie wojsk regularnych, uważał, że są one czynnikiem, który pobudza państwa do coraz większego zbrojenia się. Stąd taki wymuszony jego zdaniem pokój może być bardziej uciążliwy niż wojna. Według niego niedopuszczalne jest również zaciąganie jakichkolwiek długów finansowych celem przeznaczenia ich na działalność wojenną.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel odnosił się do roli i znaczenia jednostki w państwie. Uważał, że demokracja jest zagrożeniem dla interesów państwa, a preferowanym ustrojem jest monarchia konstytucyjna. Dużo pisał o suwerenności, uważając, że państwo niezależne to te, które nie podlega żadnej zewnętrznej władzy, a zatem ostatecznym arbitrem w stosunkach międzynarodowych staje się wojna. Sądził, że wojny, niosące wiele cierpień, są jednak potrzebne, bowiem integrują naród, wzmagają siły obywateli, zapobiegają stagnacji i rozkładowi państwa¹⁰. Znaczący wkład w filozofię bezpieczeństwa wnieśli polscy przedstawiciele nauki, do których należą: Stanisław Leszczyński, Hieronim Stroynowski oraz Hugo Kołłątaj. Stanisław Leszczyński – polski król, zwolennik wielkich reform politycznych, uznawał pokój za coś normalnego, ugruntowanego w społecznej świadomości, gwarantującego bezpieczeństwo narodu i rozwój państwa. Sądził on, że w czasie wojny obronnej państwo powinno być zawsze w gotowości do odparcia przeciwnika. Opowiadał się za tzw. pokojem powszechnym.

Hieronim Stroynowski był dobrze zorientowany w sprawach politycznych i społecznych, miał świadomość zagrożenia Polski ze strony państw zaborczych, odwoływał się do teorii praw natury jako zespołu cech uniwersalnych. Uważał, że konieczna w stosunkach międzynarodowych jest pokojowa współpraca między poszczególnymi państwami, która gwarantuje bezpieczeństwo.

---

⁹ J. Świniarski, W. Chojnacki, *Filozofia bezpieczeństwa...*, op. cit., s. 34-40

¹⁰ W. Pokruszyński, *Filozofia bezpieczeństwa*, op. cit., s. 45-67.

H. Stroynowski uważał, że najwyższym dobrem społecznym jest pokój, czyli swojego rodzaju stan homeostazy, krytykował on wojny niesprawiedliwe jako zaborcze. Sądził, że wojna może być prowadzona w dwóch przypadkach: kiedy naród dla własnej obrony daje opór nieprzyjacielowi oraz kiedy, z powodu dobroczynnej pomocy lub szczególnych związków, jeden lub więcej narodów daje obronę niewinnemu przeciw gwałcicielowi publicznego bezpieczeństwa i pokoju. Koncepcje wyrażane przez Stroynowskiego miały dalekosiężne i aktualne przesłanie w dzisiejszych czasach, w których sprawy bezpieczeństwa mają pierwszorzędne znaczenie. H. Kołłątaj – autor wielu rozpraw politycznych uważał, iż pokój jest najwyższym dobrem, sądził, że wojna jest pewnego rodzaju środkiem do pokoju. Dość dużo uwagi skupiał na walce narodowowyzwoleńczej, traktując ją jako odmianę wojny sprawiedliwej¹¹.

W obecnych czasach problemy bezpieczeństwa są bardzo szeroko traktowane przez ówczesnych myślicieli. Wpływ na to miały w szczególności dwa totalitaryzmy: nazistowskich Niemiec i komunistycznej Rosji Radzieckiej¹². Obydwa wprowadzone przez osoby, wywodzące się z wyżyn inteligentnych, do których obecnie doktryna zalicza takich przedstawicieli jak: K. Marks, F. Engels, A. Hitler, A. Rosenberg, J. Goebbels, W. Lenin, J. Stalin. Na ich miejsce wprowadzony został fundamentalizm islamski, który definiowany jest, jako pewnego rodzaju rygorystyczne trzymanie się określonych zasad czy wartości wyznaczonych przez religię¹³ bądź doktrynę polityczną¹⁴ lub ideologię¹⁵.

W ostatnim czasie zaczęto sądzić, że światu może zagrażać konflikt, którego źródła mają początek w różnicach cywilizacyjnych. Za najbardziej znaczącą różnicę uznano sprzeczności kulturowe, a nie, jak sądzili inni, ideologiczne¹⁶. Niektórzy sądzili, że w postzimowojennym świecie kultura jest siłą, która potrafi nie tylko łączyć, ale także dzielić¹⁷. Systemem i narzędziem polityki, która chce

¹¹ Ibidem, s. 70-100.

¹² J. Świniarski, W. Chojnacki, *Filozofia bezpieczeństwa...*, op. cit., s. 45-60.

¹³ Mam na myśli fundamentalizm religijny.

¹⁴ Chodzi o fundamentalizm polityczny.

¹⁵ Fundamentalizm światopoglądowy.

¹⁶ R. Piotrowski, *Cywilizacja po amerykańsku*, [w:] *Islam a terroryzm*, red. A. Parzymies, Warszawa 2003, s. 305-318.

¹⁷ S. P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 1998, s. 16-17.

dążyć do prawdziwego rozwoju człowieka, jest solidarność, czyli angażowanie się na rzecz dobra wspólnego¹⁸.

Orędownikiem pokoju był Jan Paweł II, który przeciwny był jakimkolwiek konfliktom, wojnom czy samemu procesowi zbrojenia. Papież wychodził z założenia, że celem funkcjonowania świata w XXI wieku jest pokój i bezpieczeństwo¹⁹. Odnosząc swoje rozważania do formacji, która posługuje się pewnego rodzaju filozofią, chciałem wskazać na działania dotyczące filozofii profilaktyki realizowanej przez Polską Policję w moim regionie w stosunku do osób nieletnich, które stają się sprawcami coraz bardziej cięższych i bardziej poważnych czynów zabronionych. Jak można zauważyć, poglądy filozoficzne można powiązać z działalnością służb mundurowych, w tym Policji. Jakże zatem istnieją związki pomiędzy poglądami filozoficznymi a działalnością służb mundurowych?

Filozofowie tacy jak Nicolo Machiavelli, Thomas Hobbes w swoich rozważaniach rozwijali teorie realizmu politycznego, w ramach, których państwa muszą być gotowe do obrony przed zagrożeniami. Policja i inne służby mundurowe mają za zadanie chronić bezpieczeństwo i porządek publiczny, a w sytuacjach kryzysowych suwerenność państwa i jego obywateli, co jednoznacznie koreluje z filozoficznymi koncepcjami. Służby mundurowe bardzo często muszą podejmować trudne decyzje moralne, w sytuacjach związanych z przemocą. Ich działania są oceniane pod kątem etyki i moralności, a zatem wpisują się poglądy etyki służby publicznej.

Policja i inne służby w swoich działaniach skupiają się na strategiach radzenia sobie z sytuacjami trudnymi (kryzysowymi). Służby, w tym Policja, ściśle współpracują z teoriami zarządzania kryzysowego, aby zminimalizować straty i ochronić życie oraz mienie obywateli w sytuacjach zagrożenia²⁰. Filozofia bezpieczeństwa w ramach działania służb mundurowych przejawia się w ochronie i usługach społecznych. Służby, w tym Policja, ma za zadanie zapewnić ochronę i usługi społeczeństwu, aby zapewnić poczucie bezpieczeństwa. Oznacza to, że służby winny reagować na sytuacje kryzysowe i przestępstwa, a także działać prewencyjnie, aby poprawiać jakość życia społeczeństwa.

---

¹⁸ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii prawa*, Poznań 1997, s. 82-83.

¹⁹ W. Pokruszyński, *Filozofia bezpieczeństwa*, op. cit., s. 100-123.

²⁰ Por. U. Schrade, *Etyka a etyka zawodowa*, [w:] M. Róg, *Etyka zawodowa policjanta*, Szczytno 1999, s. 17.

Filozofia bezpieczeństwa przejawia się również w partnerskim podejściu do różnych instytucji działających w państwie. Służby, w tym Policja, współpracują z organami administracji publicznej, organizacjami społecznymi, przedsiębiorstwami czy samymi obywatelami. Efektywne partnerstwo pozwala na skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych i przestępczości. Ponadto filozofia bezpieczeństwa służb opiera się na zasadach legalności i sprawiedliwości. Policja i służby mają obowiązek działać zgodnie z prawem i szanować prawa człowieka. W związku z tym zobowiązane są do sprawiedliwego traktowania każdej osoby, niezależnie od jej pochodzenia, płci i orientacji. Służby muszą dostosowywać się do zmieniającej się rzeczywistości społecznej. W związku z tym służby muszą być elastyczne i gotowe do dostosowywania się do zmieniających się potrzeb i wyzwań społeczeństwa. Oznacza to bardzo często zmiany w strategiach działania, szkoleniach czy wyposażeniu.

Wszystko po to, aby lepiej radzić sobie z nowymi zagrożeniami. Służby i Policja muszą działać, zachowując transparentność i odpowiedzialność. To z kolei wymaga ponoszenia odpowiedzialności przed społeczeństwem. Działania i decyzje służb powinny być poddawane publicznej ocenie, a w przypadku nadużyć czy przekroczenia uprawnień powinny być ścigane i karane. Można zatem przyjąć, że filozofia bezpieczeństwa w działalności służb jest nieustannie rozwijana i dostosowywana do zmieniających się realiów społeczeństwa i nowych wyzwań. Problematyka ta od zawsze była poruszana przez wybitnych filozofów, którzy w swoich poglądach odnosili się do szeroko rozumianej filozofii bezpieczeństwa. Przykładem kontynuacji poglądów filozoficznych są szeroko realizowane przez Policję i inne służby programy profilaktyczne i prewencyjne.

2. Filozofia wybranych programów profilaktycznych i prewencyjnych realizowanych przez Policję

Współczesna policja nie może być tylko organem represji, ale także musi zaznaczyć swój aktywny udział w rozwiązywaniu nabrzmiałych problemów, które rodzą się w związku ze wzrostem przestępczości. Podejmuje ona w coraz szerszym zakresie działalność profilaktyczną²¹.

²¹ B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 1976, s. 441.

Zadania Policji w zakresie demoralizacji i przestępczości nieletnich znalazły swoje odbicie w Zarządzeniu nr 590 Komendanta Głównego Policji²². Paragraf 9 tego Zarządzenia mówi, że „działania prewencyjne policjantów wobec nieletnich i osób wpływających demoralizująco na ich rozwój obejmują:

- 1) patrolowanie oraz obchód:
  - a) rejonów szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych;
  - b) miejsc grupowania się młodzieży;
  - c) miejsc, w których odbywają się imprezy masowe z udziałem nieletnich;
- 2) legitymowanie nieletnich pozostających bez opieki, przebywających w porze nocnej w miejscach i okolicznościach, w których mogą stać się ofiarami (sprawcami) przestępstw lub wykroczeń;
- 3) ujawnianie przypadków sprzedaży i podawania alkoholu lub sprzedaży wyrobów tytoniowych nieletnim;
- 4) reagowanie na każdą sytuację przestępczego zachowania lub naruszającą dobro dziecka;
- 5) inne czynności podejmowane stosownie do występujących zagrożeń”.

Profilaktyka kryminologiczna obejmuje „przede wszystkim zagadnienie genezy i etiologii czynu przestępczego, operując głównie metodami z zakresu psychologii i pedagogiki społecznej i ma na celu nadanie pozytywnego kierunku aktywności ludzkiej oraz wywarcie wpływu na zmianę ujemnych postaw i tendencji”²³. Ważnym składnikiem społecznej roli policjanta jest profilaktyka. Profilaktyką określa się każde działanie zmierzające do wyeliminowania zjawiska lub jego skutków uznawanych za niepożądane²⁴. Drugim ważnym celem jest wyeliminowanie bądź ograniczenie przyczyn zaburzeń, a profilaktyka z definicji ma miejsce zanim patologia się rozwinie. Zapobieganie przestępczości, czyli profilaktyka kryminalna, to działalność zmierzająca do eliminowania przestępczości lub jej skutków. Policja ostrzega przed niedbalstwem i lekkomyślnością, które ułatwiają dokonanie przestępstwa lub prowokują sprawcę do jego popełnienia²⁵. Są to programy

---

²² Zarządzenie nr 1619 Komendanta Głównego Policji z 3 listopada 2010 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich (Dz. Urz. KGP nr 11, poz. 64).

²³ B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2004, s. 1150.

²⁴ J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, op. cit., s. 459.

²⁵ B. Hołyst, *Kryminalistyka*, op. cit., s. 1238.

profilaktyczne, kierowane do młodzieży i ich opiekunów, które mają za zadanie przeciwdziałanie demoralizacji i przestępczości nieletnich, zjawiskom patologii społecznej oraz wskazują działania alternatywne w czasie wolnym od nauki.

3. Wybrane programy profilaktyczne i ich filozofia

Za stan bezpieczeństwa publicznego w państwie odpowiada z mocy Konstytucji Rada Ministrów. Zadania państwa w zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego są niezwykle szerokie. W ich zakres wchodzi takie zagadnienia jak ochrona przeciwpożarowa, zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa granicy państwowej, zwalczanie skutków klęsk żywiołowych i wiele innych zadań związanych z różnymi sferami życia społecznego. Dlatego Policja współpracuje na tym polu z innymi organami państwowymi i instytucjami. Zadaniem Rady Ministrów w tym zakresie jest m.in. ocenianie aktualnego stanu bezpieczeństwa publicznego oraz formułowanie polityki w dziedzinie bezpieczeństwa, a zwłaszcza długo- i krótkoterminowych programów działań dla parlamentu, rządu, samorządu terytorialnego i innych instytucji obywatelskich.

W celu poprawienia bezpieczeństwa publicznego powstał rządowy program ograniczenia przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”²⁶. Głównym koordynatorem programu jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, który przy wsparciu Komendanta Głównego Policji powołał zespół koordynacyjny. Program „Razem bezpieczniej” powstał, aby ograniczyć skalę zjawisk i zachowań, które powszechnie budzą sprzeciw i poczucie zagrożenia. Jest zgodny z przyjętym przez Radę Ministrów dokumentem „Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015”²⁷, a jego priorytetem była „Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa”. W powyższym dokumencie wskazuje się, że „przy współpracy z lokalnymi społecznościami należy dążyć do tworzenia efektywnych lokalnych systemów bezpieczeństwa oraz wspierać działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa lokalnego, w szczególności mając na celu ograniczenie najbardziej uciążliwej dla obywateli przestępczości pospolitej”²⁸.

²⁶ Uchwała RM nr 218/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”.

²⁷ 1 czerwca 2009 r. Rada Ministrów przyjęła informację uzupełniającą do dokumentu pn. *Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015*; <http://www.mrr.gov.pl/> [dostęp: 19.05.2011].

²⁸ <http://www.razembezpieczniej.mswia.gov.pl> [dostęp: 25.12.2017].

Głównym celem programu jest:

- wzrost realnego bezpieczeństwa w Polsce;
- wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Polski;
- zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom poprzez zaktywizowanie i zdynamizowanie działań administracji rządowej na rzecz współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną;
- poprawienie wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej i innych służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego²⁹.

Natomiast do najważniejszych obszarów działania w ramach programu należy zaliczyć:

- bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania;
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- bezpieczeństwo w szkole;
- bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej;
- ochronę przed wydarzeniami nadzwyczajnymi lub atakiem terrorystycznym;
- bezpieczeństwo w ruchu drogowym;
- bezpieczeństwo w działalności gospodarczej;
- ochronę dziedzictwa narodowego przed kradzieżami, dewastacją i nielegalnym wywozem za granicę.

Można powiedzieć, że program „Razem bezpiecznej”, który swoim zasięgiem obejmuje cały kraj dotyka wszystkich dziedzin życia, gdzie może wystąpić zagrożenie bezpieczeństwa publicznego, a w ramach tego programu powstało wiele innych, które zataczają coraz większy krąg.

4. Przystanek PaT

Do jednych z ważniejszych programów profilaktycznych należy Ogólnopolska Akcja Profilaktyczna Komendy Głównej Policji „Przystanek PaT” (Profilaktyka a Ty, czy właściwie Profilaktyka a Teatr). Jest to coroczne ogólnopolskie spotkanie wolontariuszy z całej Polski promujących wśród swoich rówieśników modę na

---

²⁹ Ibidem.

życie bez uzależnień. Przez 5 dni organizowane są bezpłatne warsztaty artystyczne prowadzone przez zawodowych instruktorów, a uczestnicy mogą wziąć udział m.in. w zajęciach teatralnych, tanecznych, literackich, wokalnych, plastycznych, recytatorskich, dziennikarskich, iluzjonistycznych i wielu innych.

W programie przewidziane są również warsztaty profilaktyczne, rozmowy filozoficzne, koncerty oraz spektakle grup teatralnych z Polski i Europy. Przystanek PaT jest organizowany od 2006 r. i bardzo dynamicznie się rozwija. Na I Przystanek PaT do Miłomłyna k. Ostródy przyjechało ok. 100 osób, rok później w Nidzicy było 250 uczestników, a w 2008 r. w Płocku było ich blisko 500, w kolejnym roku do Miętneho przyjechało już ponad 1500 osób, a w kolejnym roku w Karolinie, k. Warszawy było ok. 2000 osób. Gospodarzami tegorocznego Przystanku Pat – już VI jest Miasto Ostrołęka, Powiat Ostrołęcki oraz Gmina Kadzidło przy wsparciu Mazowieckiej Komendy Policji, Marszałka Województwa Mazowieckiego, Wojewody mazowieckiego oraz Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej.

Program skierowany jest do uczniów w wieku 14-15 lat i ich rodziców, ponieważ problem z uzależnieniami dopiero się wtedy zaczyna. Jest to najtrudniejszy okres w życiu młodego człowieka, ponieważ życie ze swoimi pokusami stoi przed nim otworem. Program ma zapobiegać, działać tu, gdzie problem dopiero się zaczyna, zanim stanie się zło, profilaktyka to działanie, by nie stało się zło, bo nie musi się stać. Największe spożycie narkotyków jest wśród młodzieży w wieku 15-25 lat. PaT uczy asertywności, aby młody człowiek potrafił odmówić, powiedzieć NIE narkotykom.

W roku 2009 Akcja została objęta patronatem Europejskiego Roku Kreatywności i Innowacji. W 2010 roku program PaT przystąpił do Europejskiej Kampanii w sprawie Narkotyków EAD, a w 2011 roku włączył się do działania Europejskiego Roku Wolontariatu. Został również wyróżniony tytułem lidera rządowego programu ograniczenia przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”³⁰. W ostatnim 2017 roku przystanek PaT odbył się w Warszawie. Udział wzięło w nim około 11 tysięcy osób (głównie młodzieży), która wspólnie z Policją i innymi organizacjami promowali wolność od przemocy i uzależnień³¹. Od 2016 roku przystanek PaT odbywa się w każdym mieście i gminie, które wyrażą wole i gotowość do współpracy w ramach tej inicjatywy z Policją.

³⁰ <http://www.pat.policja.pl>. [dostęp: 9.10.2022].

³¹ <https://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13410,X-Przystanek-PaT-w-Warszawie.html> [dostęp: 9.10.2022].

5. Policja w oczach dziecka

Program „Policja w oczach dziecka” powstał w Komendzie Powiatowej Policji dla powiatu warszawskiego zachodniego z siedzibą w Starych Babicach przy udziale Starostwa Powiatu Warszawskiego Zachodniego. Program rozpoczął się 15 września 2006 r., a czas zakończenia programu przewidziany jest na 31 grudnia 2012 r. Celem priorytetowym programu jest zmniejszenie ilości nieszczęśliwych wypadków, których ofiarami mogą stać się dzieci. Program adresowany jest do uczniów klas I-III szkół podstawowych.

Funkcjonariusze mają przybliżyć zasady i nauczyć najmłodszych bezpiecznych zachowań w drodze do i ze szkoły, w kontakcie z osobami nieznanymi, w domu i na placach zabaw. Prezentowany program ma na celu, poprzez zabawę, konkursy plastyczne, nauczyć dzieci bezpieczeństwa tak, aby nie stały się ofiarami przestępstwa, wypadku drogowego czy nieszczęśliwego wypadku podczas zabawy. Wykonywanie prac plastycznych przez dzieci jest poprzedzane pogadankami, są to spotkania policjantów z dziećmi. Program cieszy się dużym zainteresowaniem wśród kadry pedagogicznej szkół podstawowych mieszczących się na terenie powiatu warszawskiego zachodniego, oraz wśród dzieci, które z niecierpliwością czekają na kolejne konkursy plastyczne. Odbywają się one co roku jako kolejna edycja konkursu plastycznego dla dzieci³². Jest to bardzo dobry program, który można zaadoptować w innych szkołach, a małym nakładem finansowym można zaszczerpić w najmłodszych chęć do nauczenia się poprzez zabawę odpowiedniego zachowania zmniejszającego ilość wypadków.

6. Bezpieczny senior w bezpiecznym domu

Projekt „Bezpieczny senior w bezpiecznym domu” powstał w Komendzie Powiatowej w Szczecinie. Wdrożono go w III kwartale 2009 r. początkowo tylko w Szczecinie, a następnie w całym województwie zachodniopomorskim. W lipcu 2008 r. Komenda Główna rozesłała program do wszystkich komend wojewódzkich jako dobrą praktykę. Partnerem głównym projektu jest Stowarzyszenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Szczecinie. W latach 2009-2010 policjanci raz w tygodniu we współpracy z ENEA, gazownią, pocztą i bankiem prowadzili warsztaty

---

³² <http://www.razembezpieczniej.mswia.gov.pl> [dostęp: 9.10.2022].

edukacyjne z seniorami, realizując w ten sposób programy związane z zagrożeniami życia i zdrowia w najbliższym otoczeniu seniora. Uczestnicy warsztatów mogli nauczyć się zasad bezpieczeństwa, zabezpieczenia mieszkań przed włamaniami, mogli zapoznać się z metodami, jakie stosują przestępcy w okradaniu osób starszych w mieszkaniu, banku i na ulicy.

Seniorzy wymieniali się też własnymi doświadczeniami i przeżyciami związanymi z zagrożeniami, jakie miały miejsce z ich udziałem. Obecnie w ramach ogólnowojewódzkiego projektu realizowany jest program „Bezpieczny senior – Aktywna i bezpieczna jesień”. Celem inicjatywy jest bezpieczeństwo i aktywność seniorów. Słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku biorą czynny udział w warsztatach plastycznych, fotograficznych, aktorskich i innych. Następną inicjatywą w ramach działań na rzecz osób starszych jest współpraca z Poczta Polska, której pracownicy (listonosze) będą docierali do osób starszych ze specjalnie dla nich opracowanymi ulotkami z informacjami prewencyjnymi mającymi na celu uświadomienie o potencjalnych zagrożeniach. Jest to piękna inicjatywa, a prewencja u osób starszych jest tak samo ważna jak u osób młodych.

O wielkości tej akcji świadczy przyznana w ubiegłym roku przez Europejską Sieć Zapobiegania Przemocności (EUCPN) nagroda. Projekt Komendy Wojewódzkiej w Szczecinie pn. „Bezpieczny senior w bezpiecznym domu” zajął pierwsze miejsce w konkursie Zapobiegania Przemocności w ramach Europejskiej Sieci Zapobiegania Przemocności. Polski kandydat pokonał 16 projektów zgłoszonych do konkursu z całej Europy. Każdego roku Europejska Sieć Zapobiegania Przemocności organizuje konkurs na najlepszy projekt w obszarze zapobiegania przemocności. Regulamin przewiduje tylko jednego zwycięzcę, który otrzymuje tytuł najlepszego projektu roku w Europie³³.

Powyżej przedstawiono tylko kilka wybranych projektów profilaktycznych Policji. Wiele inicjatyw Policji służy nam wszystkim. Pokazuje to zaangażowanie policjantów w poprawę bezpieczeństwa publicznego i troskę o obywateli. Dziwić może fakt nie nagłaśniania przez media tych akcji, które są udziałem Policji nawet, gdy zyskują międzynarodowy rozgłos.

---

³³ Ibidem.

Podsumowanie

Przestępczość jest jednym spośród najpoważniejszych zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa. Wśród wielu innych należy do pierwszoplanowych zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego. Nie ulega wątpliwości, że to zjawisko w znacznym stopniu obniża komfort życia ludzi, ponieważ zagraża podstawowym wartościom człowieka i występuje ciągle. Oprócz wymiernych skutków wywołuje też strach. Stąd skuteczne zapobieganie przestępczości jest priorytetowym zadaniem państwa. Jest także przedmiotem działań samych obywateli i tworzonych przez nich organizacji.

Podstawową formacją odpowiedzialną za bezpieczeństwo i porządek publiczny w państwie jest Policja. Kryminologia wyróżnia dwie podstawowe strategie przeciwdziałania przestępczości, a mianowicie: strategie kreatywne i destruktywne. W zakresie tej pierwszej mieści się profilaktyka. Niniejsza praca poświęcona została filozofii, jaką spełniają programy profilaktyczne i prewencyjne realizowane przez Policję. Analiza wybranych programów skłania do wniosku, iż Policja, realizując wybrane programy profilaktyczne, swoimi działaniami wpisuje się w określoną filozofię działania. Przede wszystkim można wskazać, na realizację jej normatywnego zapisu, że do podstawowych zadań Policji należy inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi.

Konsekwencją realizacji tego obowiązku, jest ukształtowanie się w strukturach Policji komórek organizacyjnych ds. prewencji kryminalnej. To w nich zatrudnieni są specjaliści inicjujący programy profilaktyczne w obszarach szczególnych zagrożeń, ponadto oprócz powołaniu odpowiednich zasobów ludzkich, wyposażeniu ich w odpowiednie środki i struktury bardzo ważne jest kierowanie się odpowiednią filozofią działania. W tym kontekście starano się przedstawić wybrane programy profilaktyczne podjęte z inicjatywy Policji, których celem jest zapobieganie zjawiskom przestępczym i ograniczanie ich skutków. Programy takie obejmują swoim zasięgiem coraz większą część społeczeństwa. Inicjatywy, tego typu, jak w przypadku projektu „Bezpieczny senior w bezpiecznym domu”, przyjmują się także w krajach Unii Europejskiej.

Bibliografia

1. Aleksandrowicz T., *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008.
2. Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., *Kryminologia*, s. 459.
3. Bracken P., *Pożar na wschodzie. Narodziny azjatyckiej potęgi militarnej i drugi wiek nuklearny*, Warszawa 2000.
4. Bukowski J., *Zarys filozofii spotkania*, Kraków 1997.
5. Cauley M. Mc, *Rosja, Ameryka i zimna wojna 1949-1991*, Wrocław 2001.
6. Czapska J., *Spółeczności lokalne w zapobieganiu przestępczości*, Warszawa–Kraków 1997.
7. Defarges P. M., *Relations Internationales*, Paris 1993.
8. *Encyklopedia PWN*, Warszawa 2005
9. Ferro M., *Historia kolonizacji*, Warszawa 1997.
10. Fiebig J., Pływaczewski W., Tyburska A., *Policyjne strategie działań zapobiegawczych. Prewencja kryminalna*, cz. I, Szczytno 2003.
11. Głowacki R., Łojek K., Tyburska A., A. Urban, *Poradnik dla członków komisji bezpieczeństwa i porządku*, Szczytno 2006.
12. Hołyst B., *Kryminalistyka*, Warszawa 1976.
13. Hołyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2004.
14. Hołyst B., *Policja na świecie*, Warszawa 2011.
15. Hołyst B., *Wiktymologia*, Warszawa 2006.
16. <http://www.mrr.gov.pl/>.
17. <http://www.pat.policja.pl>.
18. <http://www.policja.pl>.
19. <http://www.razembezpiecniej.mswia.gov.pl>.
20. <https://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13410,X-Przystanek-PaT-w-Warszawie.html>.
21. Huntington S.P., *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 1998.
22. Kaczmarek J. i Skowroński A., *Bezpieczeństwo – Świat – Europa – Polska*, Wrocław 1998.
23. Kłodkowski P., *Wojna światów. O iluzji wartości uniwersalnych*, Kraków 2002.
24. Kołakowska-Przełomiec H., *Zapobieganie przestępczości*, Wrocław–Warszawa 1984.
25. Kosta R. A., *Terroryzm, jako zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilizacji zachodniej w XXI wieku*, Toruń 2007.
26. Krysińska K., *Postawy postwencji samobójstw w szkołach*, [w:] *Zagrożenia rozwoju w okresie dorastania*, red. A. Brzezińska, B. Ziółkowska, Poznań 2003.
27. Krzakiewicz K., *Zarządzanie i jego funkcje*, [w:] *Podstawy organizacji i zarządzania*, red. K. Krzakiewicz, Poznań 2008.
28. Kuć M., *Kryminologia*, Gdańsk 2008.
29. Landau E., *Osama bin Laden. Wojna z Zachodem*, Warszawa 2001.

30. Marchand S., *Arabia Saudyjska. Zagrożenie*, Warszawa 2004.
31. Penc J., *Strategie zarządzania. Perspektywiczne myślenie, systemowe działanie*, t. I, Warszawa 1994.
32. Piotrowski R., *Cywilizacja po amerykańsku*, [w:] *Islam a terroryzm*, red. A. Parzymies, Warszawa 2003.
33. Pokruszyński W., *Filozofia bezpieczeństwa*, Józefów 2013.
34. *Przyzywanie głębi do kręgu słów, myśli, idei i działań*, Księga Jubileuszowa oferowana Profesorowi Józefowi Zurawowi pod red. S. Podobiński, B. Snoch, Częstochowa 2001.
35. Rechlewicz W., *Elementy filozofii bezpieczeństwa z perspektywy historii filozofii i polityki*, Warszawa 2012.
36. *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, Warszawa 1981.
37. Ślipko T., *Granice życia. Dylematy współczesnej bioetyki*, Warszawa 1988.
38. Świniarski J., Chojnacki W., *Filozofia bezpieczeństwa. Podręcznik Akademicki*, Warszawa 2004.
39. Tokarski H., *Możliwości samorządów w profilaktyce*, [w:] *Przemiany i perspektywy straży miejskich i gminnych w ochronie porządku i bezpieczeństwa publicznego. Materiały konferencyjne*, red. K. Rajchel, Warszawa 2007.
40. Uchwała RM nr 218/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznej”.
41. Węgrzecki A., *O konflikcie wartości*, „Zeszyty naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2006, nr 772.
42. *Współczesne bezpieczeństwo*, red. W. Fehler, Warszawa 2003.
43. Zarządzenie nr 1619 Komendanta Głównego Policji z 3 listopada 2010r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich (Dz. Urz. KGP nr 11, poz. 64).

Security philosophy and the activities of uniformed services in terms of improving security

Abstract

The article deals with the issues of the philosophy of security in the context of the activities of the Police for the improvement of security. In the author's opinion, the most important views of selected philosophers in terms of security are presented, and the most interesting preventive programs in the field of improving security implemented by the Police are characterized.

Keywords: philosophy, security, Police